

Az utolsó út

Beder Tibor (1938–2020)

Sok ezer kilométerrel a háta mögött, életének 82. évében a leghosszabb útra indult, ahonnan nincsen visszatérés. Beder Tibor tanár a nagy székely elődök mintáját követő utazó, a Magyarok Székelyföldi Társasága, valamint a Julianus Alapítvány szervezője, a johannita lovagrend tagja, 13 kötet szerzője, Rodostó díszpolgára, három lány édesapja, kilenc gyermek nagyapja és kettő dédapja volt. Ahogyan többször több helyen is megfogalmazta: örmény, német elődökkel is rendelkező székely magyar mindenekelőtt.

Gyermekkora a legendás történetű Háromszéki-medencéhez fűződött, amelyet vadászember édesapjával járt be. Középiskolai tanulmányait a református Székely Mikó Kollégiumban végezte. Természetszeretete egyetemi éveiben mélyült, geológia-földrajz szakos hallgatóként 20-30 kilométeres gyalogutakon fedezte fel Kolozsvár környékét. Munkásévei Csíkszeredához kötődtek, ahol volt tanár, aki gyalogosan járta be Erdélyt, iskolaigazgató, majd a rendszerváltás után bátor kiállásáról ismert Hargita megyei főtanfelügyelő, a nemzetiségi oktatás konok harcosa, akinek vezetésével híres személyiségek nevét kapták a megye iskolái.

Erdélyt bejárva, 1990-ben gyalogszerrel indult el a sok ezer kilométeres törökországi útra, hogy Anatóliában felkeresse a közel fél évezreddel korábban magyar földről elhurcolt honfitársaink kései utódait. Zágonból 84 napi gyaloglás után jutott el Gebiz-Macarköybe, ahol szeretettel fogadták, és ahol a magyar identitás megőrzésének a titkára kereste a választ. Hosszú törökországi útja során mindenhol testvérként tekintettek rá, hiszen a magyarokat a tíz ugor törzs legnyugatibbra eljutott egyikének tartják, ami a magyarok iránti rokonszenv alapja a félreeső török falvak lakóiban is.

Utazásáról a Gyalogosan Törökországban című, rendkívül népszerűvé vált – és török nyelvre is lefordított – könyvében számolt be. A kötet végén arra a következtetésre jutott, hogy a nyelvükben, vallásukban, életmódjukban törökké vált anatóliai falu lakóinak valahol mélyen a tudatalattijában őrződött meg a régi identitás emléke, azokhoz a vándormadarakhoz hasonlóan, amelyek az Atlanti-óceánban elsüllyedt hegyvonulat útját követve a leghosszabb úton vándorolnak északról délre.

A feleségével közösen a szórványmagyarság védelmére létrehozott Julianus Alapítvány, majd a székely önazonosság védelmére és a török–magyar kapcsolatok ápolására megalapított Magyarok Székelyföldi Társasága szervezésében és támogatásával székely kaput állítottak Rodostóban, Isztambulban, Macarköyben és Izmitben, és kopjafák egész sorát állították a törökországi magyar emlékek színhelyén. A rodostói Magyar Barátság parkban a magyar származású Ibrahim Müteferikának, a török könyvnyomtatás megteremtőjének állítottak szobrot; az ő isztambuli sírkövén ékezettel magyarul szerepel Kolozsvár neve.

A Julianus Alapítvány emlékezetes ünnepek során Julianus-díjjal jutalmazta mindazokat a személyiségeket, akik határokon innen és kívül a legtöbbet tették a szórványmagyarság megmaradása érdekében. Beder Tibor nevéhez fűződik a Cegőtelkén felavatott Cserhalom emlékmű, Szent Lászlónak a kunok felett aratott győzelme emlékére. A kardot és pajzsot mintázó szobor Kolozsi Tibor szobrászművész alkotása. Erről a helyszínről indultak tíz éven át a Lármafa találkozók, amelyek a Szent László-emlékhelyek felkeresésével, a szórványban élő magyarság jeles képviselőivel való találkozás alkalmai voltak.

Beder Tibor nemcsak földrajzi utazásokat tett szűkebb és tágabb hazájában, Kis-Ázsiában, Európában és az Egyesült Államokban, „hanem a történelmi, szépirodalmi tudományok, a népi hagyomány, a képzelet térségeiben vándorolva is” – írja a jó barát, Sylvester Lajos az Apadó fájdalom című kötet előszavában. A „történelmünket és kortársi világunkat bekalandozó kötet” azt a folyamatot mutatja be, ahogy a magyar többségű térségek lefaragása és elvesztése alakult, és feladatokat javasol annak a megtartására, ami „erős szellemi és kulturális várként” még megmaradt. A legfontosabb az egész Románia számára kedvező helyi autonómiák megvalósulása lenne.

Meg kell említenünk a johannita lovagrend és ez Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület tagjaként végzett tevékenységét, és érdekes, vonzó, a közönség szívét mindig megnyerő előadásait, amelyeken törökországi útjairól és a számára kedves témákról számolt be, adta tovább tapasztalatait.

Munkatársai, támogatói, tanítványai, barátai, olvasói, hallgatói, Erdély-szerte sokan ismertük és tiszteltük kitartásáért, elvhűségéért, rátartóságáért, becsületességéért!

Nehéz elfogadni, hogy már nincsen közöttünk. De marad az életmű és a lehetőség, amelyet Gyalogosan Törökországban című kötetének az utószavában fogalmazott meg:

„Mi, Kárpát-medencei magyarok és más magyarok a világ minden táján, beleértve a magyarfalusiakat is, addig élünk, amíg csak emlékezünk egymásra. Gyalogutam legnagyobb megvalósításának azt tartom, hogy sikerült felerősítenem és meghosszabbítanom a már-már kialvó emlékezetet.”

Legyen ez a mi feladatunk is! Nyugodjon békében!

Wellmann Richárd